

УДК 502.211(1-751.2)(477.52)

**СУЧАСНЕ РЕКРЕАЦІЙНЕ ВИКОРИСТАННЯ УРОЧИЩА «НЕСКУЧНЕ»
ТРОСТЯНЕЦЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ БЛАСТІ**

Кривонос О.В., Пивовар Н.М.

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка*

На відстані 23 км від м. Охтирка і за 2 км від м. Тростянець Сумської області, знаходиться урочище «Нескучне». Його історія [3, 2, 1, 4] давня: парк закладено на самісінькому початку ХІХ ст. за велінням О. Надаржинської (дочки духовника Петра Першого – Т. Надаржинського, власника шматка берега Москва-ріки біля Камінного мосту та села Тростянець, на той час Харківської губернії). Закладено на основі природної діброви, найстаріші дуби якої тоді вже були 200-300-літніми. Ці густі змішані дубово-сосново-кленово-липові свіжі ліси [1-3] росли на схилах численних пагорбів навколо трьох великих природних озер, які зробили каскадними ставами. І згодом окультурена місцевість стала парком-пам'ятником садово-паркового мистецтва. До гучного святкування у Російській імперії у 1809 році 100-річчя Полтавської битви вже нащадки Надаржинських – князі Голіцини – спорудили у парку й досі знаменитий «Грот німф» [5], використовуваний як сцена для розваг гостей, що припливали сюди на човнах досить повноводним на той час ручаєм Тростянець. Тут талановиті кріпаки грали у спектаклях за темами давньогрецьких міфів.

У новітній історії цілих півстоліття вже велетенський лісопарк занедбано у зв'язку з історичними подіями першої половини ХХ ст. Лише у 50-х роках Красно-Тростянецька науково-дослідна станція у верхній частині урочища «Нескучне» створила перший дендропарк площею 6 га, висадивши тут 250 видів дерев та кущів, у тому числі багато й інтродукованих видів [1, 4]. Сюди стали приїздити численні екскурсії. Зі Слобожанщини, усього СРСР та різних країн Європи, Азії прибували делегації учених-лісоводів, неодноразово – навіть з КНР [1, 4].

Але тільки порівняно недавно, з 2005 року з ініціативи міського голови Тростянця Ю. А. Бови «Нескучне» почало ставати майданчиком для успішного здійснення – вперше в новітній історії урочища – цілого комплексу заходів щодо науково-грамотного екскурсійного його використання з метою послаблення негативного рекреаційного навантаження на заповідні зони. А вони, звичайно, найпривабливіші для

відвідувачів, тобто найбільше піддаються витоптуванню, а значить і ущільненню ґрунту, що тягне за собою цілу низку ботанічних та інших проблем. Окремо наголошу на тому, що у зв'язку з цим тут діє принцип обов'язкового збереження біогруп, особливо навколо цінних екземплярів дерев.

Аби не було витоптування в масивах парку, суворо визначена, розчищена, а на болотистих місцинах – оснащена дерев'яними переходами, місточками, «тротурами» екологічна широка й дуже довга, звивиста між пагорбами та улоговинами «Нескучного» широка стежина. Вона веде екскурсійні колективи й окремих відвідувачів найцікавішими місцями парку. Всюди виставлені вказівники: «Дуб академіка Г. Висоцького. 500 років, висота 35 м, діаметр 2,5 м», «Грот німф», «Нескучанські стави» тощо. Вздовж екостежини – десятки й десятки (у розрахунку на проектну рекреаційну заповненість 260 га) дерев'яних нефарбованих дубових лав. Такі ж – навколо великих зручних столів для цілих компаній відпочивальників. Зустрічаються і лави, вироблені зі старих пеньків, стовбурів впалих дубів тощо. На воді чи при воді бачимо достатню кількість зручних дерев'яних мостків для рибалок (усі водойми Тростянець зариблені) та для входження або стрибків відпочивальників у купальні ставів. Береги при цьому лишаються у своєму природному стані, ніхто не ламає дерева, аби зручно вмоститися для риболовлі чи плигнути в озеро з такого «трампліну». Обладнані як слід і природні кринички, є зручний під'їзд, автостоянка. Працівники Тростянецького КП «Електролюкс» за вказівкою міського голови змонтували електрокабельну лінію вулицею Лісною для освітлення ділянки до криничок [6]. Тут прокладено й електромережу та встановлено відеокамери для безпечних, комфортних вечірніх прогулянок містян та їхніх гостей по джерельну воду.

Є в урочищі «Нескучне» спеціально облаштовані кострища, туалети, урни для сміття тощо.

Все це здійснено за рахунок бюджету Тростянецької громади, котра, звичайно, найбільше використовує „Нескучне” з рекреаційною метою. Виділяють кошти і меценати, благодійники.

У червні цього року міський голова Ю. А. Бова, успішно провівши разом із ентузіастами екологічної практики очищення русла малої річки Боромля, котра протікає через містечко Тростянець, виступив ще із однією ініціативою: провести очищення Нескучанських ставів, попередньо вивчивши проблему їх забруднення з різних сторін. З цього приводу на нараді при міському голові [5], зокрема, сказано: «Екологічний стан водойм у дендропарку «Нескучне» – питання актуальне й болюче. Треба попрацювати щодо його вивчення і способів подолання цвітіння води,

надто активного розростання водоростей, інших екосистемних порушень балансу, які негативно впливають на природне середовище, позбавляють громадян можливості уповні насолодитися відпочинком у «Нескучному».

На цю нараду був запрошений головний інженер ДП «Тростянецький лісгосп» П. Кириленко, оскільки дендропарк «Нескучне» перебуває у підпорядкуванні цього підприємства як парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення. У нараді взяли участь: заступник міського голови Юрій Заєць, співробітники міської ради, у тому числі й юристи, керівники комунальних служб. За словами П. Кириленка, у відповідності зі своїм статутом, ДП «Тростянецький лісгосп» здійснює виключно лісгосподарську діяльність, про водне господарство у статуті не йдеться. Ні ставки, ні водопропускні споруди не перебувають на балансі ДП «Тростянецький лісгосп». Хто ж повинен обслуговувати вищезгадані об'єкти? У ході наради міський голова Ю.А. Бова доручив юридичному відділу вивчити усі правові аспекти цього питання, у тому числі й прописані у Лісовому Кодексі України. Також вирішено в найкоротший термін комісійно обстежити не лише Нескучанські стави, але й дамби, шлюзи (відомо, що дамба між другим і третім ставами частково зруйнована й це перешкоджає вільному протіканню води). Для з'ясування причин цвітіння води ставів направлено запит до Управління екології та природних ресурсів Сумської ОДА. На цій же нараді вирішено направити запит до Державної агенції лісових ресурсів щодо процедури облаштування у дендропарку «Нескучне» біля водойм новітніх безоплатних рекреаційних зон для масового відпочинку. „Після комісійного обстеження рекреаційних зон Нескучного на наступній нараді ми розробимо поетапний план їх оновлення, – підсумував Бова. – Коли буде з'ясовано, що згідно з діючим законодавством водопропускні споруди «Нескучного» не можуть перебувати на обліку ДП «Тростянецький лісгосп», Тростянецька міська рада – її комунальне підприємство – візьме їх на баланс і буде обслуговувати, утримуючи в належному стані».

Ю. А. Бова грамотно керує проведенням у «Нескучному» спортивних змагань з біатлону та «Велofest». Споруджується траса для міжнародних змагань з біатлону. Буде враховано усі наукові пропозиції щодо безпеки для місцевої екосистеми.

Як бачимо, надзвичайно багато залежить від ініціативності однієї людини, її енергії у вирішенні давнених проблем. Та будемо сподіватися, що й організації, котрі зацівлені на красивій таблиці при вході до «Нескучного» – Державне агентство лісових ресурсів України, Сумське обласне управління лісового та мисливського господарства, Державне підприємство «Тростянецьке лісове господарство», Красно-

Тростянецьке відділення науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г. М. Висоцького – ніколи вже не будуть стояти осторонь проблем

Парку-Пам'ятки їхнього ж садово-паркового господарства «Тростянецький» («Нескучне»).

Список використаних джерел:

1. Гурский В. В. Красно-Тростянецкая лесная опытная станция. Обзор научно-исследовательских работ за 35 лет Укр. акад. с.-х. наук МСХ УССР. Укр. науч.-исслед. ин-т лесного х-ва и агролесомедиорации Харьков, 1959.
2. Дворецкий Г. Л. Московский НИИ лесного хозяйства Главного управления лесоохраны и лесонасаждений при СНК СССР, Красно-Тростянецкая лесная опытная станция. *Селекция древесных пород*. Научное издание. Отчёт за 1937 г.
3. Матеріали Тростянецького краєзнавчого музею.
4. Стрельникова Александра. Дипломный проект «Рекреационное использование зелёной зоны города Ахтырка». 1979 г. Ленинградская лесотехническая академия им. С.М. Кирова. Рукопись. Научный руководитель доктор биологических наук, профессор Ю. И. Никитинский.
5. Нескучанські ставки: вивчаємо проблему, розпочинаємо дії по їх очищенню та збереженню. Сайт «Тростянецька міська рада» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/TrostryanetsTownCouncil/posts/2924029511172172>. Дата звернення: 07.10.2020.
6. У Тростянці роблять освітлення до криниць у «Нескучному». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sumy.today/news/economy/3440-u-trostiantsi-robliat-osvitlennia-do-populiarnykh-krynyts.html>